

EDİTÖRDEN

Nisan 2024 sayımız çıkarken Türkiye'nin yaşadığı en önemli olay 31 Mart tarihli yerel seçimler oldu. Siyaset her zamanki gibi her düzeyde önemli bir faktör olarak hayatımızı etkiledi. Türkiye'deki yerel seçimlerle ilgili sadece ulusal değil uluslararası ilişkileri de ilgilendiren yorumlar yapıldı. Söz gelimi ABD ve AB arasındaki gergin ilişkilerin ya da savaşın kazananının AB olduğu söylendi. Bunun temel nedeni olarak da AB'nin göçmenler için tampon görevi gören Türkiye'yi ve dolayısıyla da muhalefeti desteklemesi gösterildi. Kaybeden ise, Türkiye'yi önce stratejik ortak olarak gören ama daha sonra güvenlik öncelikli politikaları nedeniyle Orta-Doğu'nun Jandarmasına indirgeyen ve dolayısıyla iktidarı destekleyen ABD oldu.

ABD ve İsrail ittifakına hayır diyemeyen AKP iktidarı, özellikle kendinin de içinden çıktığı Milli Görüş'ten filizlenen partiler tarafından radikal şekilde eleştirilirken muhafazakar seçmenin de tepkisini çekti. Nitekim sandığa gitmeyen 14 milyon seçmenin özellikle Gazze'de İsrail'in şiddet uygulamalarını ret eden ve aslında iktidar partisine geçmişte oy verenler olduğu yorumları halen sürmekte.

Geçen yıl Kasım 2023 çıkan Dergimizin sunuş yazısında detaylı olarak tartıştığım gibi, Filistin ve Gazze'de İsrail tarafından kendi topraklarında göçmen statüsüne düşürülerek öldürülen toplam Filistinli sayısı 33.000'i aşarken, bunlar arasında yer alan 16.000'e yakın savunmasız çocuk ve genç de acımasızca katledildi. İktidarın artık gizli saklısı kalmayan İsrail yanlısı politikaları, ekonomik aslında ticari temelli ilişkileri, güncel tartışmalarda yerini alarak çok eleştirildiği halde bizzat en üst yönetim tarafından ne yazık ki duymazlıktan gelinmeye devam ediyor. Herkes İsrail'e ihraç edilen demir ve çeliğin oyuncak değil, Filistinlileri öldüren silahların yapımında kullanıldığını biliyor ve bunu yapan tüccarları engellemeyen hükümeti protesto ediyor. Ticaret Bakanlığının 9 Nisan 2024 tarihli 53 ürüne ticaret yasağı kararı ise, çok gecikmiş ve bir anlamda da bugüne kadar İsrail'e verilen desteğin kabulü olarak da eleştirilerden payını almaya devam ediyor. Türkiye'nin ihracatında basta ABD ve AB ülkeleri ilk sırayı alırken Filistinlileri göçe zorlayan İsrail'in sadece 13.sırada yer aldığını bilmek de yarar var.

Bu bağlamda yerel seçimlerin göçmenler üzerinde etkilerini değerlendirmek istediğimizde öncelikle Türkiye'nin sosyo-ekonomik görünümüne de dikkatlice bakmamız gerekiyor. İlk bakışta dikkati çeken şey yabancı ve göçmen düşmanlığını da besleyen kentlerde derin yoksulluğun artmasıdır. Bu aslında çocukların aç yatağa gitmesi, beslenemedikleri için boylarının ksalması da demektir. Kırdada da kuşkusuz geçim derdi büyük ve çiftçi üretim yapamaz halde olsa da kentler öncelik taşımaktadır. Biliyoruz ki, Türkiye'de yaklaşık 20 milyona yakın hane var ve hane büyüklüğü ortalaması 3.8. Öte yandan çoğu kentlerde yaşayan 19 milyon vatandaş merkezi ve yerel yönetimlerden farklı şekillerde sosyal yardım alarak hayatta kalmaya çalışıyor. AB'de ortalama %9 olan asgari ücretli oranı Türkiye'de %57'e ulaşmış

durumda. Yine çoğunluğu kentlerde yaşayan 16 milyon emeklinin 10.000 TL ortalama maaş ile yoksulluğa mahkum edildiği gizlenemiyor. Hatta emeklilerden 10 milyondan fazlasının geçinebilmek için ikinci iş yaptığı değerlendirilmekte. Ne yazık ki, enflasyon rakamlarıyla oynanarak çalışan ve emeklilerin ücretleri kasıtlı olarak düşürülmüş bulunuyor. Öyle ki, bazı yüksek gelirliler haricinde halkımız, resmen ekonomik devlet politikaları çerçevesinde fakirleştirilmiş olup satın alma güçleri adeta sıfır ya da yok düzeyine indirilmiş durumda. Çok sayıda hane ev kiralalarını ödeyemez halde ve daha uygun barınma koşulları ararken kent içi veya kentler arası göç yaşıyor.

Öte yandan Afet Bölgesi ilan edilen 18 ilde yaşayan yaklaşık 18 milyon nüfusu doğrudan etkileyen 6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli deprem de aslında tüm Türkiye'yi derinden sarsmış bulunuyor. Resmi makamlarca, ilk hafta 2.2 milyon; 1 Mart 2023 de ise 3.3 milyon kişinin çeşitli mesafeler içinde göç ettiği açıklanıyor. Ayrıca afet bölgesi, Türkiye'deki en fazla geçici koruma altındaki göçmeni barındırdığından onların afetten etkilenme oranları da yerli nüfusun iki katını aşmış bulunuyor (%47). Gerek kentler arası gerek kent içlerinde aktif veya pasif yerli veya yabancı göçmenler- ki artık onların tümü zorunlu göçmen kabul edilmek durumundalar- 14 aydır hala istikrarsız bir yaşam mücadelesi içinde olup gelecek planları yapamaz durumdadır. Ancak 31 Mart itibarıyla Afet Bölgesindeki illerde gözlenen siyasi tercih değişikliklerine bağlı olarak daha sosyal adalet temelli yerel yönetim anlayışı uygulamalarına geçildiğinde yerli ve göçmen ilişkilerinin de olumlu etkilenmesi olasılığı çok yüksek olmasa da vardır.

Ekonomik koşullar, tencerenin boş olması kuşkusuz muhalefetin oyların artmasında önemli rol oynamış olsa da sosyolojik kavramlarla yorumlamaya çalışacağımız daha birçok meselemiz bulunmaktadır. Bunların başında Bourdieu'nun sembolik şiddet kavramı gelmektedir. En başta iktidarın "Oy Yoksa Hizmet de Yok" sloganı birçok vatandaşımızı çok rahatsız etmiştir. Ayrıca Althusser'den esinlenerek ifade etmek gerekirse, parti devletinin ideolojik aygıtları başta medya, eğitim ve aile olmak üzere kullanması, İstanbul Sözleşmesinden bir gecede ani kararla çıkması, hukukun askıya alınması, mahkeme kararlarının uygulanmaması, çok sayıda seçilmiş yerel yöneticinin yerine kayyum atanması da aslında sembolik şiddettir. Çok partili parlamenter sistem yerine getirilen Partili Cumhurbaşkanlığı Sistemi de bizatihi sembolik şiddetin çok yerde sıklıkla uygulanmasına zemin hazırlamaktadır demek yanlış olmasa gerektir. Tüm bu koşullarla altında özellikle kentlerde yaşayan, yoksulluktan ezilen, cemaat-tarikat-ticaret ittifakları ve onların eğitime baskısını eleştiren gerek laik gerek muhafazakar kesimden aydınlar, emekçiler, emekliler, gençler, kadınlar veya cinsel yönelimi farklı olanlar gibi daha bir çok vatandaş "demokrasi" ve "refah" için birleşmişlerdir. Onlar, Gramsci'nin deyişiyle iktidarın gözü kapalı her koşulda sözcülüğünü yapan sözde sanatçı, gazeteci ve entelektüellerden oluşan "organik aydınlar" topluluğunun tam karşısında "tarihsel blok" olarak sahnede yerlerini almışlardır. Nitekim onların son yerel seçimlerde parti ve liderlerini aşan "kent ittifakı" denilen bir düşünce ve eylem birliğine ulaştıkları ya da "tarihsel blok" oluşturdukları söylenebilir.

Aslında burada kendiliğinden Alman sosyolog Jurgen Habermas'ın "yaşam alanı" (life world) ve "oydasma" (consensus) kavramlarından yararlanmak olanağımız bulunmaktadır. Geniş halk kesimleri, laik veya muhafazakar, Alevi veya Sünni, Türk veya Kürt, çalışan veya emekli, genç veya yaşlı, kadın veya erkek olmaktan kaynaklanan yapay ikili karşıtlıklarını askıya alarak, hep birlikte özellikle İstanbul'da açıkça gözlenen bu kent ittifakında yer almayı başarmışlardır. Bu durum tek tek alındığında fazla etki yaratmayan farklı sosyo-kültürel ve demografik özellikteki kimliklerin birbiriyle kent ittifakı denilen bir tarihsel blok halinde "kesişimsel" ve "ilişkisel" bir tarzda ortak hareketi, iktidara kaybettirirken muhalefete de kazandırmış görünmektedir. Nitekim birbirinden çok farklı kesimler bir yandan geçim sıkıntısını bir yandan da yaşam dünyalarına müdahale edilmesini adeta protesto etmişler, iktidarı uyarmışlardır. Bu konuda iktidarın muhalefeti İkinci Gezi olayları ve terörist suçlamaları ise artık ciddiye alınmamaktadır.

Melvin Seeman'ın yabancılaşma bileşenleri olarak saydığı özellikler açısından değerlendirdiğimizde ise, 31 Mart bir dönüm noktasıdır ve artık bu tarihten itibaren güçsüz kılınan (powerlessness), yaşamı anlamsız bulan (meaninglessness) veya anomik (normlessness) biçimde kendine zulmedenlere tepki veremeyen toplumun ve dolayısıyla vatandaşlarımızın, gerçekte kendisinden çok farklı olmayan, baskı ve şiddetten kaçan, yaşam savaşı veren göçmenlere daha sempatik bakması ve ötekileştirmekten vazgeçmesi olanak ve olasılığı daha yüksek görünmektedir. Çünkü daha iyi anlatıldığında görüleceği gibi, göçmen emeğinin değerli olduğu ve başta tarım ve hayvancılık olmak üzere birçok sektörde önemli katkılar sağladığı bir gerçektir.

Öte yandan halk yerine sosyal faktörleri ön plana çıkardığı anlaşılan muhalefet bileşenlerinin de sosyal demokrat ilkeler çerçevesinde sadece üretimde değil, bölüşümde de sosyal adaleti sağlamak amacıyla projeler yapacağı açıktır. Çünkü, emeğin örgütlü mücadelesinde yerli ve göçmen ayrımı yapılmaması bilinç ve iradesi ortaya çıkabilirse bu kuşkusuz herkesin kazancı olacaktır. Özellikle sosyal güvenceye sahip yerli ve göçmen emeği için sendikal örgütlenmeler iş- barışını da sağlayacak potansiyele sahiptir.

Sonuç olarak, uluslararası ilişkileri dahi etkileme gücüne sahip olduğu tartışılan 31 Mart 2024 Yerel Seçimlerinin Türkiye'de yaşayan 10 milyonu aşan uluslararası göçmen kadar, ekonomik, sosyal ve kültürel nedenlerle sürekli hareket halinde kentler arası veya kent içlerinde veya ülkeler arasında yer değiştiren yerli nüfus üzerindeki olası etkilerinin araştırıldığı makalelere de Dergimiz her zaman olduğu gibi kapılarını açmıştır. Aktivist, göçmen dostu Amerikalılardan W.E.B. Du Bois ve M.Burawoy gibi sosyal adalet sağlamak için halk sosyolojisi yapmak bugün hepimizi daha fazla ilgilendirmektedir. Özellikle de politika yönelimli, sorun odaklı çalışmaları yapmak ve yayınlamak için zaman uygun görünmektedir. Bu çerçevede ilişkisel sosyolojik, özcü olmayan farklılıkları zenginlik olarak gören; belirsizlikler kadar göçmenlik gibi eşiksellikleri (liminal durumları) ve 31 Mart gibi dönüm noktalarını (turning points) çalışmak her zaman olduğu gibi bugün de öncelik taşımaktadır.

Her zaman büyük desteğini gördüğümüz Başkent Üniversitesi Kurucu Rektörümüz, çok değerli bilim insanı Sayın Prof. Dr. Mehmet Haberal'a minnet ve şükranlarınızı sunarken, ufukumuzu açan çok yönlü katkılarının sürmesini dilerim

Dergimizin sahibi, Eğitim Koordinatörümüz Sayın Prof. Dr. Mehmet Abdulkadir Varođlu'na bize sağladıkları özgür çalışma ortamı başta olmak üzere tüm değerli katkıları için teşekkür ederim.

Son olarak yazıları ile Dergimizi destekleyen yazarlarımıza, hakemlerimize, editörlerimize ve teknik ekibimize özverili katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Aytül Kasapođlu
Nisan 2024